

Examensarbete inom Lantmästarprogrammet 2005:55

**TYCKER DAGENS
NATURBRUKSELEV ATT
DJURSKÖTARYRKET HAR HÖG
STATUS?**

**WHAT ARE THE TODAY'S STUDENT AT THE
LAND AND ANIMAL HUSBANDRY
PROGRAMME THOUGHTS ABOUT THE
STATUS OF TAKING CARE OF
DOMESTICATED ANIMALS?**

Bodil Bardosson

Examinator: Professor Peter Lundqvist

**Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för jordbrukets biosystem och teknik**

Alnarp 2005

FÖRORD

Lantmästarprogrammet är en tvåårig högskoleutbildning vilken omfattar minst 80 p. En av de obligatoriska delarna i denna är att genomföra ett eget arbete som ska presenteras med en skriftlig rapport och ett seminarium. Detta arbete kan t ex ha formen av ett mindre försök som utvärderas eller en sammanställning av litteratur vilken analyseras. Arbetsinsatsen ska motsvara minst 5 veckors heltidsstudier (5 p).

Jag är själv varit intresserad av arbetsledning och fick uppslag till detta examensarbete när jag hörde ett föredrag av Anna Kajson där hon kort beskrev en undersökning hon gjort som handlade om att ungdomar tyckte att lönen inte var viktigast på en arbetsplats.

Ett varmt tack riktas till Anna Kajson och Christina Kolstrup som bidragit med synpunkter och idéer. Ett stort tack till alla lärare som hjälpt till med enkäten till gymnasieungdomarna och även alla bönder som svarat på min telefonintervju. Jag vill också tacka min fästman Johan Lind som stöttat mig i detta arbete.

Ph D, Professor Peter Lundqvist har varit examinator

Alnarp, maj 2005

Bodil Bardosson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
SAMMANFATTNING	3
SUMMARY	4
1. INLEDNING.....	5
1.1 BAKGRUND.....	5
1.2 MÅL.....	5
1.3 SYFTE	5
1.4 AVGRÄNSNING	6
2. LITTERATURSTUDIE.....	7
3. MATERIAL OCH METODER.....	10
3.1 ELEVENKÄTEN	10
3.2 ARBETSGIVARENKÄTEN	11
4. RESULTAT	12
5. DISKUSSION	22
6. REFERENSER.....	25
7. BILAGOR.....	26
7.1 ENKÄT TILL ELEVER	26
7.2 ENKÄT TILL LANTBRUKARE	31

SAMMANFATTNING

I det här examensarbetet har jag försökt ta reda på vad elever som slutar naturbruksgymnasiet tycker är viktigt på sin kommande arbetsplats. Tror arbetsgivarna att de vet vad den nyanställde tycker är viktigt?

Jag har gjort en enkät på 14 naturbruksgymnasier. De tillfrågade eleverna går sista terminen på de treåriga naturbruksprogrammet med inriktning jordbruk/lantbrukets djur. 167 elever svarade på enkäten. Jag har även intervjuat 11 arbetsgivare på lantbruk om vad de tror att eleverna tycker. Frågorna handlar bland annat om lön, arbetsmiljö, ansvarstagande och vidareutbildning. Enkäten var utformad med givna svarsalternativ. På några ställen fanns det möjlighet att ge egna alternativ. På frågan om vilken status djurskötaryrket har fick de lämna kommentarer. Enkäten inriktar sig mycket på arbetet med lantbrukets djur där statusen ibland anses vara låg. Den jämförande delen mellan elever och arbetsgivare fick de tillfrågade fyra alternativ: 1. Inte viktig, 2. ganska viktig, 3. viktig, 4. mycket viktig.

Resultatet visar att lönen är ”ganska viktig” till ”viktig”. Att ha bra arbetskamrater är mycket viktigt. Eleverna tycker det är viktigare med en bra arbetsmiljö än vad arbetsgivarna tror att de tycker. Eleverna tycker inte att det är så viktigt med vidareutbildning men det beror nog på att de efter tolv år i skolan vill ut och arbeta och tjäna pengar. Det viktigaste jag sett i denna enkät är att eleverna tycker att djurskötaryrket har en hög status. 31,3 % angav att yrket har en hög status. De tycker att det mer är omgivningen som ser ner på vad de gör. Själva inser de att man måste vara duktig, kunnig och ha den rätta känslan (djurögat) för att klara av att ta hand om lantbrukets djur.

SUMMARY

In this degree project I have tried to analyse thoughts about what's important in the future work among students that are leaving the Land and animal husbandry programme. I have also asked employer to understand to what degree they knew about the coming employees thoughts about the future.

The method was a questionnaire which was sent to 14 schools of Land and animal husbandry.

The questionnaire was answered by students in their last schoolterm. I got 167 answers from students. 11 employer also were asked about their ideas concerning the students thoughts about their coming work.

The questions where about wages, working environment, responsibility and further education. The questions were multiple choise. In some questions there was the opportunity to give personally alternative. The answer to the question about the status of the work with domesticated animals, was free for own commentary. In the comparing part between students and employers, there were four alternative for the answers. 1. not important, 2. fairly important, 3. important, 4. very important.

The result of the study shows that the salary is "fairly important" to "important". To have good friends at work is "very important". The students think it is more important to have good working environment than the employers think it is. The pupils do not think it is important with further education but my analyse about that is that the result are affected by the students longing for a work and a opportunity to earn their own money after twelve years at school. The most important result in this study is that the students think that work with domesticated animals have a high status. 31,3% gave that answer.

The students also say that it is the people around them that look down on them at work. The students know that they have to be capable, competent and have the right feeling to be able to take care of the domesticated animals like cows, pigs and beefcows.

1. INLEDNING

1.1 BAKGRUND

När jag år 2003 besökte Lantmästardagen på Alnarp höll Anna Kajson från "Kajson Agri konsult" ett föredrag om vad man ska tänka på när man rekryterar personal. Hon hade några år tidigare undersökt vad eleverna på Skurups lantbruksskola tyckte om djurskötarjobb och om vad som var viktigt när de skulle ut i arbetslivet. Jag blev då intresserad av detta och undrade om dagens elever hade samma uppfattning. Efter kontakt med Anna Kajson så fick jag ta del av resultatet från hennes undersökning. Den var endast gjord i en klass på Skurups lantbruksskola, frågorna och precisa svarsfrekvensen fanns inte kvar. Resultatet fanns endast i stapeldiagram där det var svårt att se de exakta värdena. Jag tyckte ändå det skulle vara intressant att undersöka vad dagens naturbrukselev tycker och använde en del av frågorna från Anna Kajsons undersökning. Vad tycker ungdomarna är viktigt när de kommer ut i arbetslivet? Får man den arbetskraft man vill ha genom att betala ut höga löner eller finns det andra saker som kan få ungdomar att söka sig till arbeten på gårdar och få dem att stanna kvar? Det är några frågeställningar jag hoppas få svar på.

1.2 MÅL

Att få reda på vad naturbrukseleverna upplever som väsentlig i kommande arbete och om lantbrukaren vet vad den nytexaminerade naturbrukseleven tycker.

1.3 SYFTE

Syftet med det här examensarbetet är att få reda på vad nyutbildade Naturbruksgymnasieelever vill få ut av sin arbetsplats. Är lönen viktigast eller finns det andra fördelar i arbetet som är värda att lyfta fram. Vilken status har djurskötarsysslan idag hos 19-åringen som precis slutat sin gymnasieutbildning.

1.4 AVGRÄNSNING

Jag valde att bara kontakta naturbruksgymnasier med jordbruksinriktning och att på dessa skolor få kontakt med elever som läser om lantbrukets husdjur. De avslutar sin treåriga gymnasieutbildning våren 2005.

De bönder jag kontaktat har en eller flera anställda och de sökte arbetskraft till sina djurstallar under våren 2005. Både skolor och lantbrukare är spridda över hela landet. Kontakt med dem har skett via e-post och telefon.

2. LITTERATURSTUDIE

Motivationspsykologi

Varför handlar människan som den gör i arbetslivet?

I början av 1900-talet trodde man att det bara var lönen som motiverade till arbetsprestation. I takt med att värderingarna i samhället förändrades började dock även företagen intressera sig mer för arbetsmiljöns sociala betingelser. Att genom intern marknadsföring motivera medarbetare handlar om att förstå de psykologiska aspekter som driver människan. Utvecklingen har under de senaste hundra åren gått från en människosyn där individen betraktas som osjälvständig med låg motivation och lågt engagemang till en mer humanistisk människosyn. Individen ses idag som utvecklingsinriktad, aktiv, ansvarskännande och ambitiös.

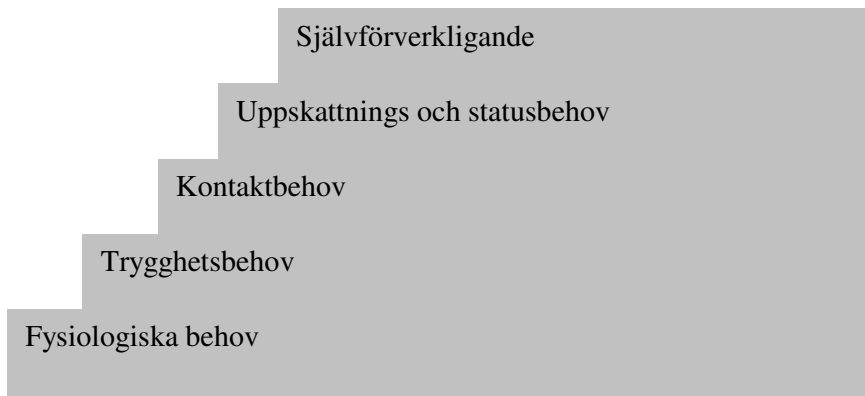
Maslows motivationsteori

”Motiv definieras som det som stimulerar eller driver en individ att handla på ett visst sätt. När ett motiv aktiveras, dvs. när det stimulerar eller driver en individ att handla på ett visst sätt talar vi om motivation. Motivation är sålunda en drivkraft till handling i en viss riktning och en individ är motiverad när ett behov eller önskemål påverkar individens handlande i en viss riktning”

En välkänd teori som pekar på de drivkrafter som motiverar människan till arbete är Maslows behovsteori. Grundtanken är att alla individer, vid varje given tidpunkt har ett konkurrerande behov. Men ett av dessa behov är vid varje tidpunkt starkare än de andra och driver individen att handla i syfte att tillfredställa just det behovet. (Bruzelius & Skärsvad 2004)

Maslow ordnar de mänskliga behoven i en behovstrappa (se figur 1)

1. fysiologiska behov, t ex. mat och bostad
2. trygghetsbehov, både fysiska och känslomässiga
3. kontaktbehov, individen behöver kärlek och har en vilja att integrera med andra
4. uppskattnings- och statusbehov, en önskan att respekteras av andra, få självkänsla och självförtroende förstärkt
5. självförverkligandebehov, handlar om att uppnå och realisera sin potential.

figur 1 Maslows behovstrappa, egen tolkning.

Alla människor bär på samtliga behov som finns i behovstrappan men det är bara otillfredsställda behov som utlöser aktivitet dvs. är motiverande. Individerna kan gå ett steg uppåt i trappan när steget de står på är tillfredsställt. Individerna kan också behöva ta ett steg ner om ett underliggande "trappsteg" /behov inte är uppfyllt. Det är olika för varje individ hur stort behov som måste uppfyllas innan individen går vidare. Det kan därför ta olika lång tid för olika individer att ta ett steg uppåt i trappan.

Herzbergs motivationsteori

Herzberg konstaterade att det som människor uppgav att de inte tyckte om beträffande sitt arbete och sin arbetssituation var andra förhållanden än de som de uppgav att de gillade. Herzberg gjorde därför en åtskillnad mellan hygienfaktorer och motivationsfaktorer.

Hygienfaktorer är arbetsförhållanden och arbetsvillkor som måste vara uppfyllda för att en individ inte ska vantrivas, t ex. lön och fysisk arbetsmiljö. Först när motivatorerna är uppfyllda blir det emellertid möjligt att verkligen trivas och känna engagemang för en uppgift, att stimuleras av arbetet och en vilja att arbeta hårdare. (Bruzelius & Skärsvad 2004)

Vad blir naturbrukseleverna av?

Enligt Ingvarsson (2002) är det arbetsförhållandena och lön som gör att utbildad personal byter bransch och lämnar jordbruket. Men är niondeklassaren mogen att välja utbildning? Ingvarssons examensarbete ger heller inga svar på hur man ska höja statusen på jobben inom lantbruket mer än att det är vi själva som är i branschen som måste bli positivare. Istället för att klaga på vädret borde vi tala om hur härligt det är med årets växlingar.

Positiva tidningsartiklar om unga människor i lantbruket.

”Unga lantbrukare ser ljus på framtiden” en tidningsrubrik ur Ena/Håbotidningen 2 mars, 2005. (Henrik Stål)

Fredrik, 21 och Oskar, 24 arbetar båda på lantbruk. Deras dröm är att någon gång kunna äga en egen gård och syssla med jordbruk. De har båda gått tre år på Jälla Naturbruksgymnasium utanför Uppsala. ”Det är en av få utbildningar som ger möjligheter att komma ut på marknaden relativt lätt redan efter gymnasiet” säger Fredrik. ”Det finns jobb. Det är få som vill jobba inom lantbruket” säger Oskar. ”Det är brist på djurskötare idag, tendensen är att det blir färre gårdar men större enheter”, säger Fredrik.

”Hästtjejen Caroline fick fast jobb som djurskötare” en tidningsrubrik ur Land Lantbruk nummer 13 den 24 mars 2005. (Kerstin Davidsson)

”Jag stortrivs”, säger Caroline, 19 år. ”Kor är roliga djur att ha att göra med och här får jag veta något nytt varje dag. Det känns inte som någon plåga att gå till jobbet”. Caroline hade först tänkt läsa djurvård men efter en veckas praktik med Hallands husdjurs seminörer insåg Caroline att reptiler och spindlar inte var något för henne. Hon var mer intresserad av att hantera större djur. Nu arbetar hon hos Margareta och Magnus Weibill på mjölkgården Joanslätt utanför Falkenberg. Enligt arbetsgivaren är Caroline ordningsam och ansvarstagande. På en gård med bara en anställd blir samarbetet mycket viktigt. Då är personkemin avgörande. Caroline fick ta hela ansvaret för gården då familjen åkte på semester. Då måste man arbeta självständigt och ansvarstagande.

3. MATERIAL OCH METODER

3.1 ELEVENKÄTEN

Målgruppen för elevenkäten var de elever på naturbruksgymnasier som slutar sin treåriga utbildning våren 2005. Enkäten skulle bara gå ut till de elever som läser jordbruksinriktning. Jag valde att försöka få tag i husdjurslärare som kunde dela ut enkäten i klassen samt skicka tillbaka dessa till mig. Ett e-postmeddelande skickades ut till 29 naturbruksgymnasier med berörd utbildning. Dessa skolor sökte jag genom att gå in på www.naturbruk.org och söka efter skolor med jordbruksinriktning. Jag efterlyste kontakt med ansvarig lärare på husdjurssidan. Jag fick positiv kontakt med 16 skolor. Jag valde att inte söka mer kontakt på de skolor som inte svarat alls. Jag hoppades få ett bra underlag med de skolor jag fick snabb och positiv kontakt med. Enkäten genomfördes på 14 skolor av dessa. Bortfallet beror på ett missförstånd och en lärare som blev sjukskriven. När jag fått tag på en ansvarig lärare sände jag enkäten per e-post till respektive lärare. Läraren kopierade upp enkäten till sin klass och lämnade ut den vid valfritt tillfälle. Jag ville dock få tillbaka ifylld enkät inom ca 3 veckor. Läraren samlade in enkäten och skickade den via den vanliga posten till mig.

På dessa 14 skolor gick 209 elever som läste jordbruks/lantbrukets djur inriktning under våren 2005. 167 stycken elever har svarat på enkäten. Bortfallet var 20 % och berodde på sjukdom eller att elever varit ute på Arbetsförlagd utbildning (APU)

Naturbruksgymnasierna som ingår i undersökningen är:

1. Dingle Naturbruksgymnasium
2. Forslundagymnasiet, Umeå
3. Grans Naturbruksskola, Öjebyn
4. Nytorp Naturbruksgymnasium, Arbrå
5. Skurups Lantbruksskola
6. Stora Segerstad och Värnamo Naturbruksskola
7. Strömme Naturbruksgymnasium
8. Nils Holgerssongymnasiet, Svalöv
9. Tenhults Naturbruksgymnasium
10. Uddetorpsskolan, Skara
11. Valstadskolan, Gamleby
12. Vreta Västerbyskolan
13. Öknaskolan, Tystberga
14. Ösby Naturbruksgymnasium, Sala

Vid sammanställningen har jag räknat bort alla de som satt noll eller två kryss för frågorna där svarsalternativen var ”inte viktigt, ganska viktigt, viktigt och mycket viktigt” Därför är svarsfrekvensen (n) sällan 167.

Enkäten (se bilaga 1) har jag gjort själv men använt en del av frågeställningarna Anna Kajson använde i sin undersökning i början av 1990-talet. Jag fick även hjälp av min handledare, Professor Peter Lundqvist. Alla frågor har givna svarsalternativ men ibland gavs möjlighet att fylla i egna alternativ. På fråga 19 som handlar om statusen på djurskötaryrket gavs möjlighet att själv kommentera sitt svar.

44 % av de tillfrågade var kvinnor. 56 % var män. (n=166) En person hade kryssat för båda alternativen.

Medelåldern var 18,4 år. Spridning mellan 17 och 22 år.

46,9 % är uppvuxna på lantbruk.

53,9 är inte uppvuxna på lantbruk.

(n=162) 3 stycken har inte angett något alternativ eller kryssat för båda.

3.2 ARBETSGIVARENKÄTEN

Målgruppen för arbetsgivarenkäten var lantbruk med minst en anställd. Jag letade i tidningen ATL efter lantbrukare som sökte arbetskraft under våren 2005.

Frågeställningen är desamma som de i elevenkäten men med ändringen "Vad tror du eleverna tycker om ..."? (se bilaga 2) Den enkätundersökning genomfördes med telefonintervjuer. 11 intervjuer gjordes.

Av de intervjuade gårdarna var 7 stycken gårdar med mjölkproduktion med 100-250 mjölkande kor. En av kogårdarna har även ett sugnav med 1 400 suggor i produktion. Ytterligare tre gårdar hade mellan 220 och 300 suggor. En gård hade ca 140 köttjur plus växtodling på ca 300 hektar. De utvalda gårdarna har 1-5 anställda. Tio intervjuade var män och en kvinna. Åldern på de intervjuade varierade mellan 35 och 50 år. Gårdarna var belägna från Skåne till Mellansverige.

4. RESULTAT

Resultatet från enkäten till eleverna och telefonintervjuerna av arbetsgivarna presenteras tillsammans med en beskrivning av frågorna. I fråga 1-3 samt fråga 4 om utbildning är det bara elevernas svar som behandlas.

Frågorna 1-3 som handlade om intresse hade många kryssat i fler alternativ. Därför är totalt antal svar på dessa frågor mer än 167 stycken. Vid sammanställningen har jag räknat bort alla de som satt inget eller två kryss för frågorna där svarsalternativen var ”inte viktigt, ganska viktigt, viktigt och mycket viktigt” Därför är svarsfrekvensen (n) sällan 167.

1. Varför naturbruksgymnasium?

På frågan ”varför valde du naturbruksgymnasium” angav många fler svarsalternativ. Se tabell 1.

De flesta ville arbeta med lantbrukets djur eller med maskiner i lantbruk/skogsbruk.

På ”annat” har exempelvis angetts: ”gå ett gymnasium jag skulle orka gå”

”vidareutbilda mig till veterinär” ”vill leva nära djur och natur”

”få en bred utbildning” ”ska ta över hemgården”

Tabell 1. Varför valde du naturbruksgymnasium? (n=167)

Svarsalternativ	Antal svar
För att arbeta med lantbrukets djur (kor, grisar, får, köttdjur)	102
För att arbeta med maskiner i lantbruk/skogsbruk	89
Annat	26
För att kunna vidareutbilda mig inom den ”gröna sektorn”	18
För att arbeta med andra djurslag	8
För att arbeta med hästar	5
Totalt antal svar	248

2. Intresse.

Eleverna på naturbruksgymnasierna är mest intresserade av mjölkproduktion och växtodling. Som annat har de bl a angett "köttproduktion" "maskiner" "skog" "grönsaksodling". Se tabell 2

Tabell 2 Vilket ämne intresserar dig mest? (n=167)

Svarsalternativ	Antal svar
Mjölkproduktion	98
Växtodling	59
Annat	29
Hästar	19
Grisproduktion	14
Smådjur	9
Landsbygdsturism	9
Livsmedelsförädling/försäljning	5
Totalt antal svar	242

3. Framtida arbete

När eleverna kommer ut i arbetslivet tänker många söka arbete som djurskötare i mjölkproduktion. Många tänker även bli egenföretagare eller söka arbete inom växtodlingen. Förslag på "annat" inom primärproduktionen har varit "inom skogen" häst eller "vad som helst". I sekundärproduktionen har många angett maskinförare som "annat". Se tabell 3

Tabell 3 Inom vilket område tänker du söka arbete? (n=167)

Primärproduktion	Antal svar	Sekundärproduktion	Antal svar
Mjölk	90	Djurskötare	72
Växtodling	48	Egenföretagare	46
Kött	42	Annat	21
Annat	29	Säljare av lantbruksprod.	4
Svin	8	Rådgivare	3
Ägg/kyckling produktion	0	Förädling	1
Totalt antal svar	217	Totalt antal svar	147

4. Vidareutbildning

Andelen elever som tänker läsa vidare är 34,4 %.

Av dem som tänker läsa vidare vill 42,8 % läsa till Lantmästare
 3,6 % vill bli Agronomer
 53,6 % vill bli något annat ex. veterinär, polis,
 gårdsmästare och seminör.

Andelen elever som inte tänker läsa vidare är 64,6 %

(n=158) De nio svar som inte gick att ta med har antingen kryssat i båda alternativen eller inget alls.

I följande 11 diagram visas en jämförelse mellan vad eleverna vill och vad arbetsgivarna tror att eleverna vill. Om svarsfrekvensen (n) från eleverna inte är 167 beror det på att några kryssat för inget eller två alternativ. 11 arbetsgivare har svarat på alla frågorna.

1. Eleverna tycker till största del att lönen är ganska viktig (36 %) emedan arbetsgivarna tror att eleverna tycker att lönen är viktigare. Se diagram 1. (n=164)

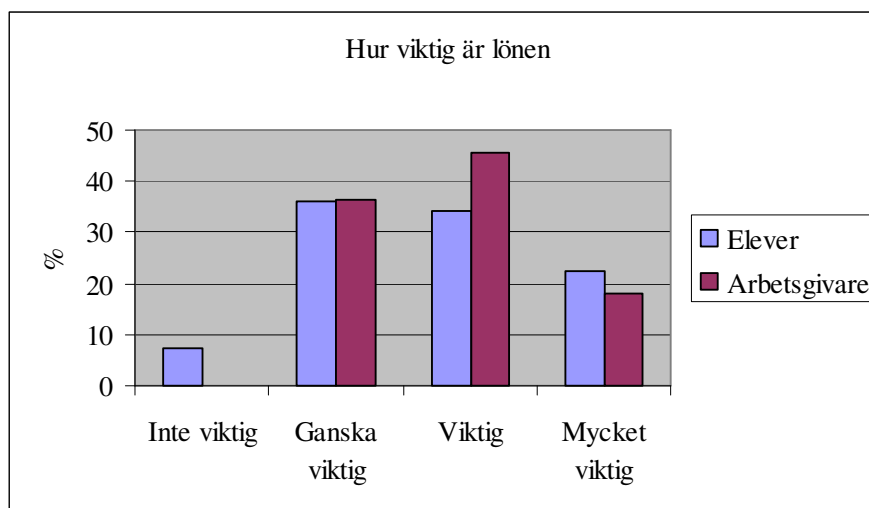

Diagram 1 Svarsfördelning på frågan till eleverna ”hur viktig är lönen i ditt kommande arbete”. Frågan till arbetsgivarna var ”hur viktig tror du ungdomarna tycker att lönen är i sitt kommande arbete”.

2. Eleverna tycker inte det är så viktigt med omväxlande arbete. Arbetsgivarna tror till större del att eleverna tycker det är viktigt. Se diagram 2. (n= 164)

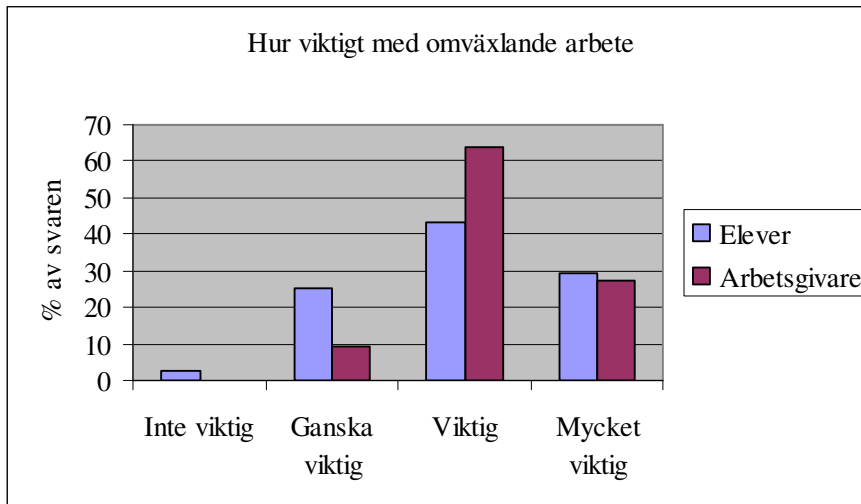

Diagram 2. Svarsfördelning på frågan till eleverna "hur viktigt är det att du har ett omväxlande arbete" respektive till arbetsgivarna "hur viktigt tror du ungdomarna tycker att det är det att du har ett omväxlande arbete".

3. Eleverna tycker inte det är så viktigt att få arbeta självständigt som arbetsgivarna tror att de värdesätter. Se diagram 3 (n=165)

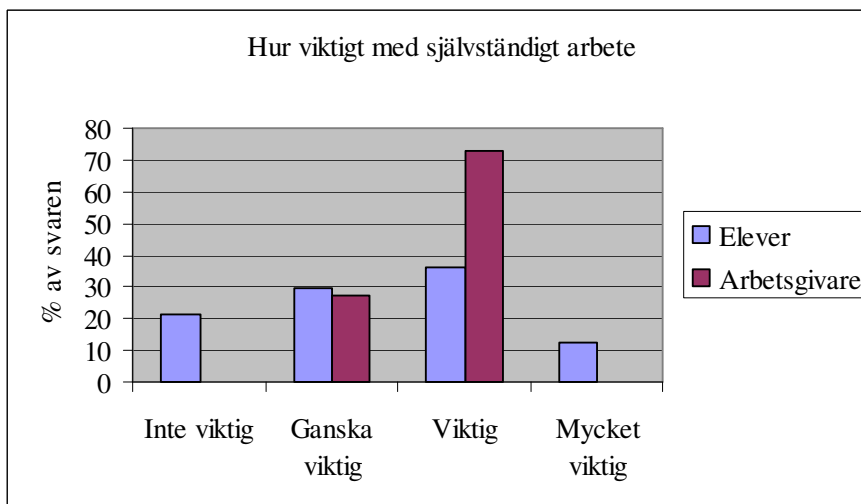

Diagram 3 Svartsfördelning på frågan till eleverna "hur viktigt är det att du får arbeta självständigt" respektive till arbetsgivarna "hur viktigt tror du ungdomarna tycker det är att de får arbeta självständigt".

4. Eleverna tycker till största del att det är viktigt med eget ansvar. Det är vad arbetsgivarna också tror. Se diagram 4. (n=163)

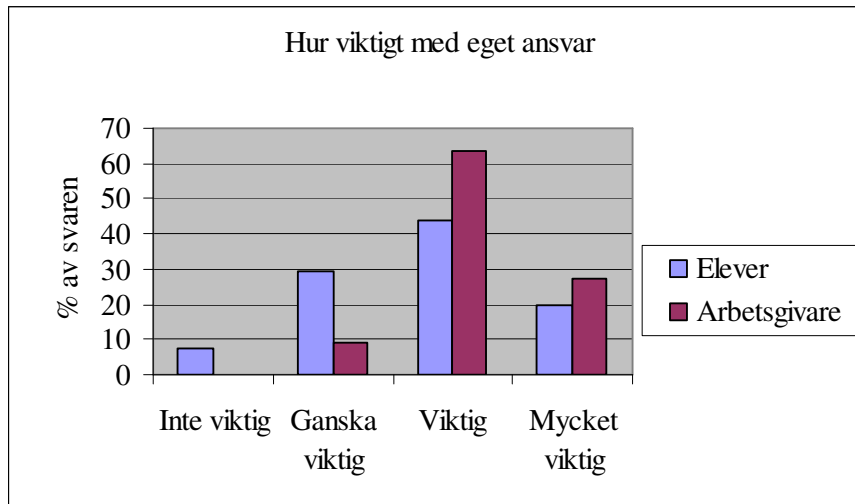

Diagram 4 Svarsfördelning på frågan till eleverna "hur viktigt är det för dig att du får ta eget ansvar i arbetet" respektive frågan till arbetsgivarna "hur viktigt tror du det är för ungdomarna att de får ta eget ansvar".

5. Både elevgruppen och arbetsgivargruppen tycker att det är mycket viktigt att man trivs med sina arbetskamrater. Se diagram 5. (n=163)

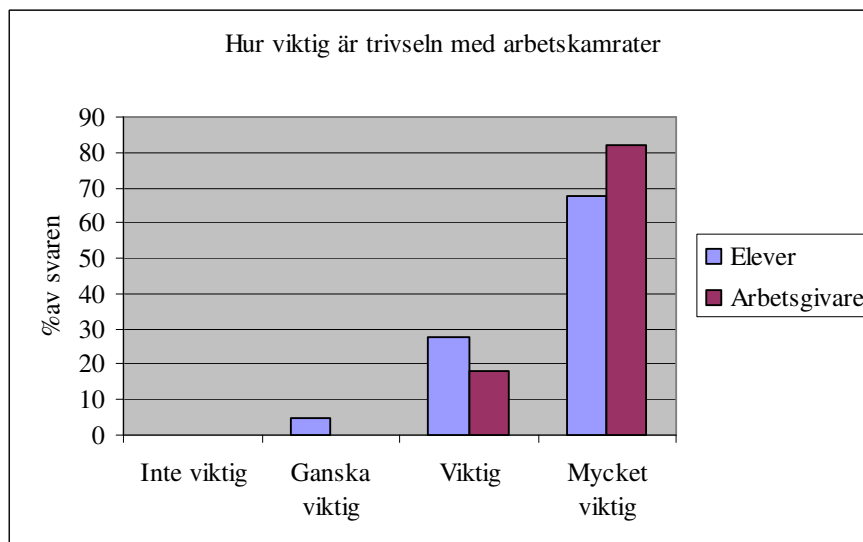

Diagram 5 Svarsfördelning på frågan till eleverna "hur viktigt är det att du trivs med dina arbetskamrater" respektive frågan till arbetsgivarna "hur viktigt tror du det är för ungdomarna att de trivs med sina arbetskamrater".

6. Arbetsgivaregruppen tror att eleverna tycker det är viktigt att de kan påverka arbetet. Elevgruppen har en större spridning i sina svar. Se diagram 6. (n=166)

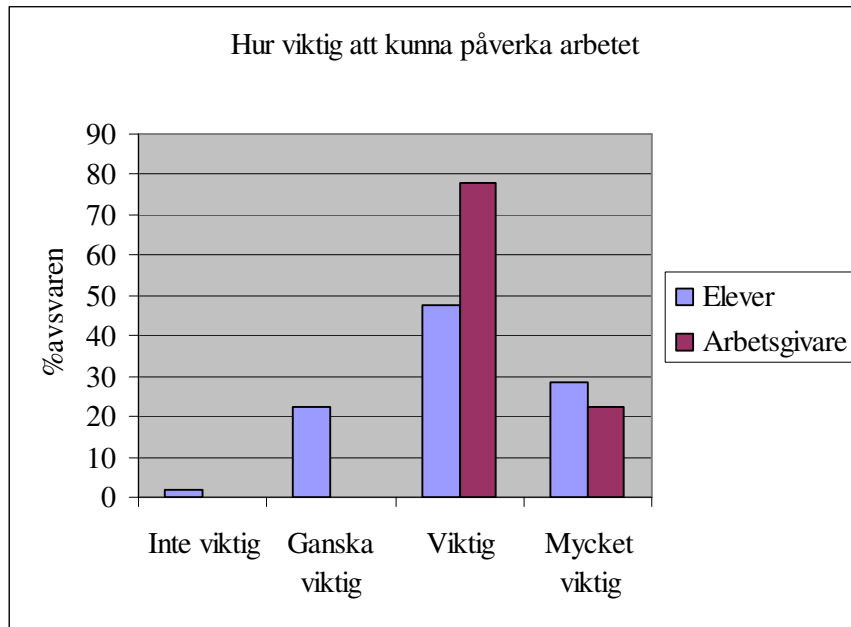

Diagram 6 Svarsfördelning på frågan till eleverna ”hur viktigt är det att du kan påverka ditt arbete” respektive frågan till arbetsgivarna ”hur viktigt tror du det är för ungdomarna att de kan påverka sitt arbete”.

7. I elevgruppen anser 80,2 % att arbetsmiljön är viktig (44,9 %) eller mycket viktig (35,3 %) Motsvarande siffra för vad arbetsgivarna tror att eleverna tycker är bara 45,5 %. (Viktig 36,4 % och mycket viktig 9,1 %) Se diagram 7 (n=166)

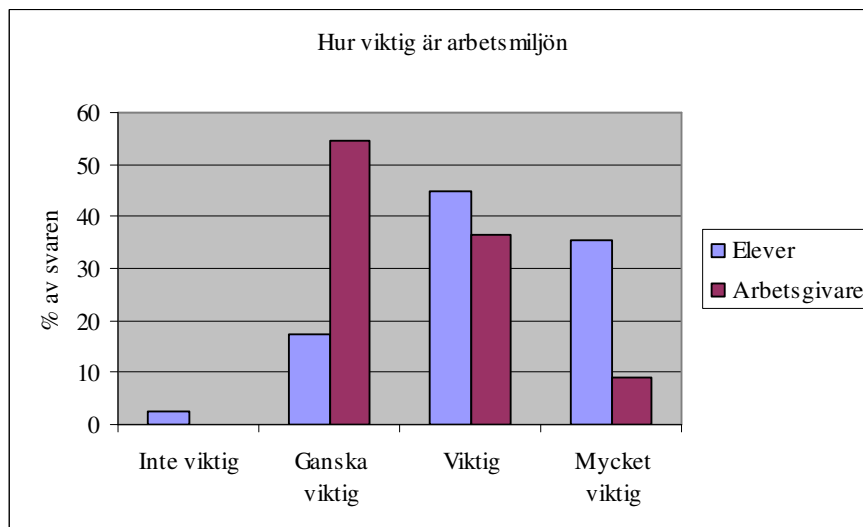

Diagram 7 Svarsfördelning på frågan till eleverna ”hur viktig är din arbetsmiljö” respektive frågan till arbetsgivarna ”hur viktig tror du ungdomarna tycker att arbetsmiljön är”.

8. Eleverna tycker att det är bara ganska viktigt att kunna vidareutbilda sig inom sitt yrke. Se diagram 8 (n=165)

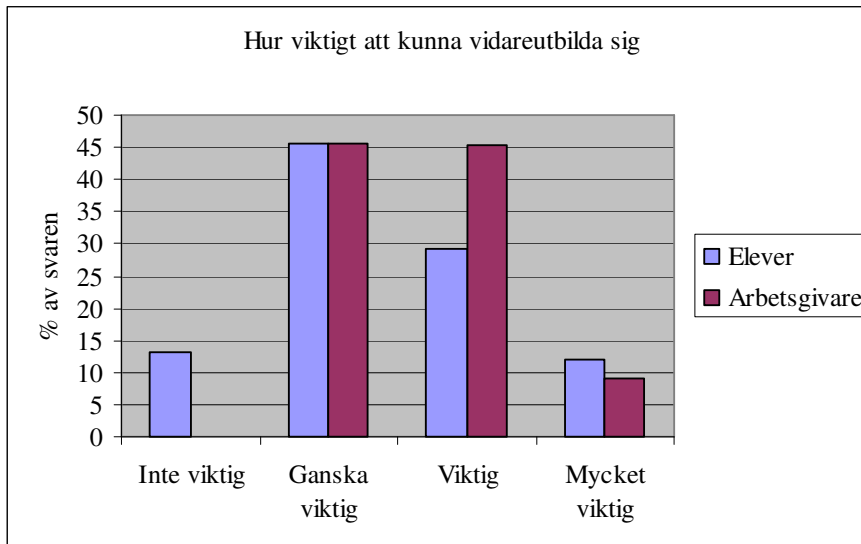

Diagram 8 Svarsfördelning på frågan till eleverna "hur viktigt är det att kunna vidareutbilda sig inom sitt yrke" respektive frågan till arbetsgivarna "hur viktigt tror du ungdomarna tycker det är att kunna vidareutbilda sig inom sitt yrke"

9. Elevgruppen sätter trivsel på arbetet som mest betydelsefullt. Diagram 9 visar sedan i fallande skala hur de rangordnat sina svar. Arbetsgivargruppen tror inte att eleverna tycker att säkerheten är så viktig som elevgruppen tycker. Se diagram 9. (n=167)

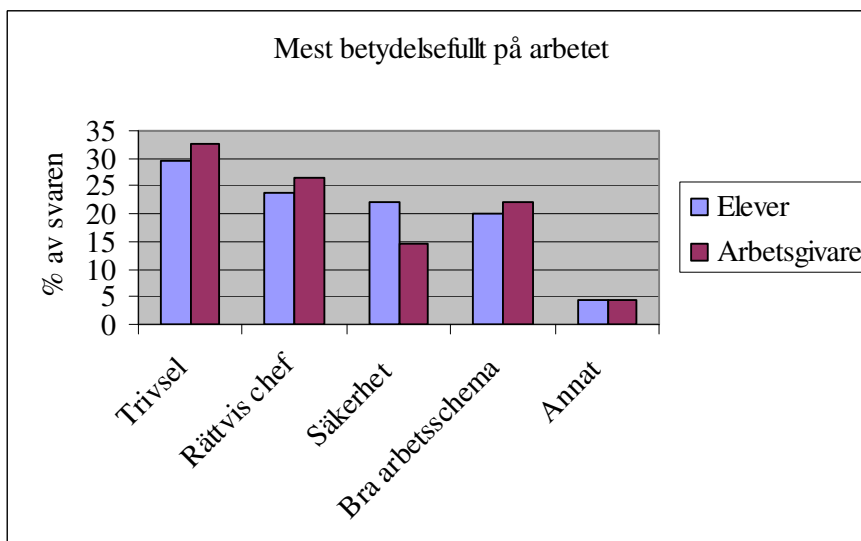

Diagram 9. Svarsfördelning på hur eleverna rangordnat vad som är mest betydelsefullt på arbetet. Arbetsgivargruppen rangordnat vad de tror att ungdomarna anser vara betydelsefullt.

10. Fördelningen på hur eleverna rangordnar fördelen med djurskötarjobb är jämn. Fördelningen är från 24,3 % på alternativet ”arbeta med djur” till 16,0 % för alternativet ”ordnad arbetstid”. Diagram 10 visar hur eleverna rangordnat alternativen. Arbetsgivarna tror inte att eleverna tycker att fysiskt arbete är någon fördel. (n=167)

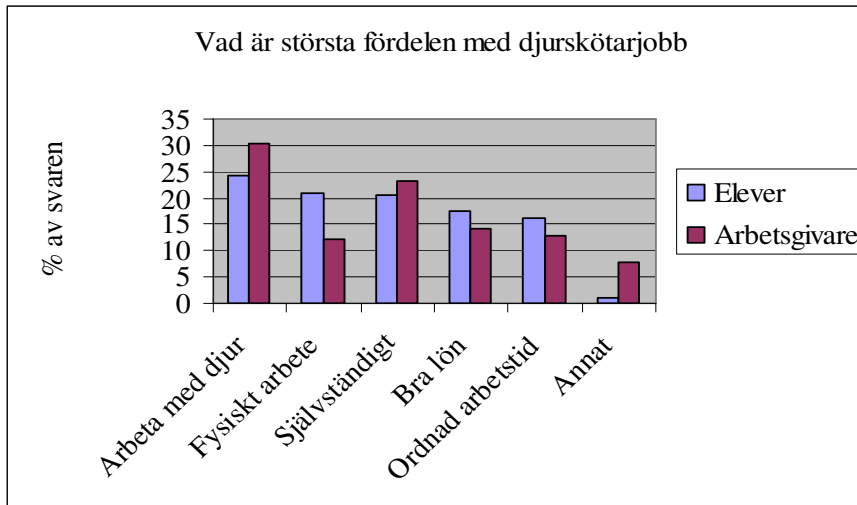

Diagram 10. Eleverna har fått rangordna vad största fördelen med djurskötarjobb är. Arbetsgivarna har rangordnat vad de tror att ungdomarna tycker fördelarna är.

11. Eleverna har fått rangordna vad de tycker att största nackdelen med djurskötarjobb är. Dålig lön kommer först på fjärde plats. Arbetsgivarna tror att ungdomarna vill ha det på andra plats. Se diagram 11. (n=167)

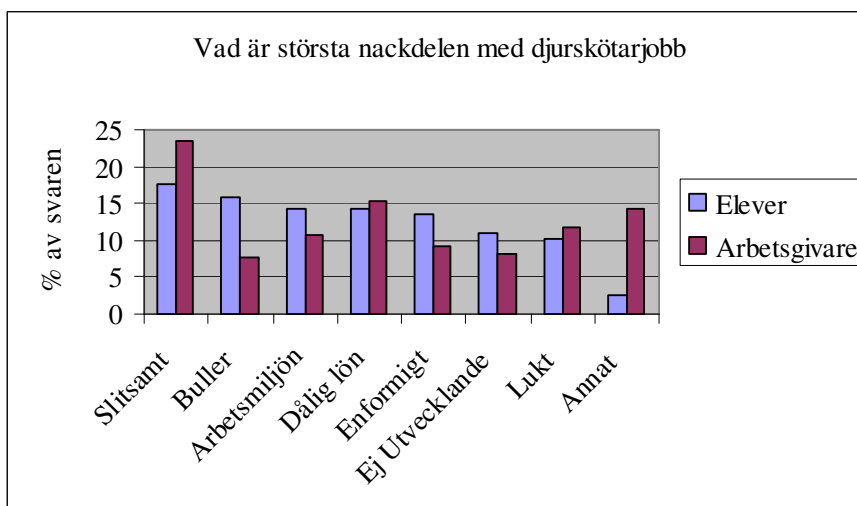

Diagram 11. Eleverna har fått rangordna vad största nackdelen med djurskötarjobb är. Arbetsgivarna har rangordnat vad de tror att ungdomarna tycker nackdelarna är.

12. **31,3 %** av eleverna tycker att djurskötarjobbet är ett ”högstatusyrke”. Arbetsgivarna tror inte att ungdomarna värdesätter djurskötaryrket så högt. Se diagram 12. (n=163)

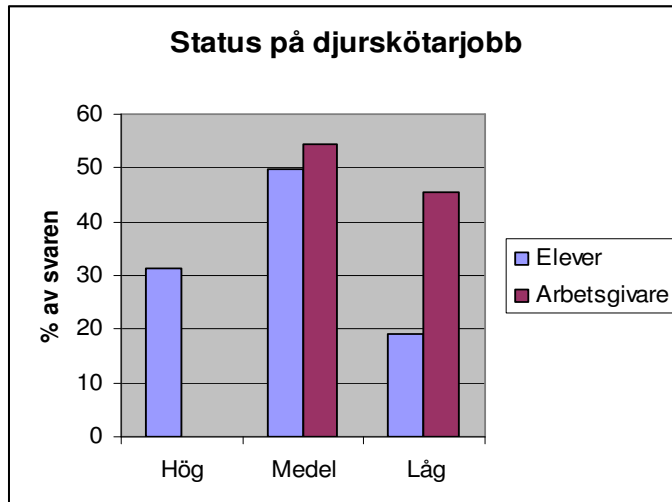

Diagram 12. Svarsfördelning på frågan till eleven ”vilken status anser du att djurskötarjobbet har”. Frågan till arbetsgivarna löd ”vilken status tror du ungdomarna anser att djurskötarjobbet har”.

Både elever och arbetsgivare hade möjlighet att lämna egna kommentarer om statusen på djurskötaryrket.

Hög status

De som elever som svarat ”hög status” på djurskötaryrket har gett följande kommentarer:

- Hårt arbete med mycket ansvar
- Utan djurskötare som tar hand om mjölk och kött djur så skulle Sverige vara tvungna att importera kött, mjölk, ost o s v.
- Hade det inte funnits bönder hade ju stadsborna dött ut
- Därför det krävs kunskap och talang för att ta hand om djur

Inga arbetsgivare har lämnat kommentarer om hög status.

Medel status

De som elever som svarat ”medel status” på djurskötaryrket har gett följande kommentarer (citat):

- Det är inte det bästa men det är bra
- Det är viktigt för bönder att ha oss
- Människor som inte är insatta tror det är bara tungt slit och ingen lön

Den enda kommentar arbetsgivarna hade om ”medelstatus” var(citat):

- Hoppas de tycker det

Låg status

De som elever som svarat ”låg status” på djurskötaryrket har gett följande kommentarer (citat):

- Skitigt
- Dåligt betalt
- Mest att andra ser ner på det

Arbetsgivarnas kommentarer om låg status var(citat):

- Låg lön
- Allmän uppfattning
- Smäller ej högt bland kompisar

5. DISKUSSION

Arbetskamrater

Av denna enkät kommer det fram att ungdomarna tycker att det viktigaste är att man trivs med sina arbetskamrater. Det är samtidigt vad deras arbetsgivare tror. Det är som en av bönderna jag intervjuade sa "det är bara att gå till sig själv". Visst vill vi alla trivas på arbetet! Det är till och med viktigare än lönen. Problemet som kan uppstå är vad man gör på lite mindre gårdar som kanske har bara en anställd utöver arbetsgivaren själv? Då är det viktigt att leta upp andra "ensamarbetare" på andra gårdar och till exempel bilda "erfarenhetsgrupper" så de kan träffas ibland och utbyta tankar och erfarenheter. De som arbetar på gårdar med fler anställda har ofta gemensamma raster då de kan ha detta utbyte.

Arbetsmiljön

Eleverna tycker att arbetsmiljön är viktig medan arbetsgivarna tror att eleverna inte tycker det är viktigt. Här finns möjligheter till förbättringar av arbetsmiljön på lantbruken. Det talas ofta om hemmablindhet på arbetsplatsen/gården. Det är viktigt att arbetsgivaren lyssnar på den nyanställdes synpunkter om arbetsmiljön. Ett sätt att se problemen och få dem åtgärdade är att cirka två veckor efter anställningens början gå igenom fel och brister och skriva en åtgärdsplan. Det bidrar till en förbättring av arbetsgivarens arbetsmiljö. Om arbetsgivaren väntar för länge med att ta reda på vad den nyanställda tycker om arbetsmiljön finns risk att han/hon också blir "hemmablind" Om man ser till Maslows behovstrappa så kommer trygghetskänslan på steg två. Individens kan inte gå vidare om inte tryggheten är säkerställd. Först då karaktäriseras behov av samhörighet i gruppen. Efter steg tre har individen behov av status och prestige dvs. vill hellre ta för sig med eget ansvar och självständighet.

Djurskötaryrkets status

31,3 % av eleverna att det är ett "högstatusyrke" men 0 % av arbetsgivarna! Det märktes i kommentarerna som eleverna själva skrev att de inser att de måste kunna mycket, vara duktiga och intresserade för att klara av att ta hand om djur. De vet att andra tror att det är bara att "mocka skit" men har själva höga tankar om sitt val av arbete. Det är tråkigt att se att arbetsgivaren tror att ungdomarna tycker det är ett "medel till lågstatus" yrke. Hur ska lantbruksyrket få en högre status om arbetsgivarna ser ner på sitt eget yrkesval? Det handlar om det som Ingvarsson (2002) skriver i sitt examensarbete. Vi som är i branschen måste själva bli bättre på att ta fram det som är positivt med yrket.

Lön

Sju av tio elever tycker att lönen är ”ganska viktig” och ”viktig”. Två av tio satte lönen som ”mycket viktig”. Enligt Ingvarsson (2002) beror branchbyte på arbetsmiljö och lön. Arbetsmiljön går att förbättra. Lönen beror på lönsamheten som i sin tur till stor del beror på yttre faktorer t ex politiska beslut som lantbrukaren inte kan styra. De rationaliseringar som går att göra är till stor del åtgärdade på de gårdar som fortsätter med lantbruk idag. Men eftersom det är brist på utbildad arbetskraft kan en person som är duktig förhandla fram en bra lön.

Eget ansvar

43,6 % av eleverna tycker att det är viktigt med eget ansvar. Arbetsgivarna tror att det är 63,6 % som tycker det är viktigt med eget ansvar. Fast frågorna till arbetsgivarna är ställda så att de ska svara på vad de **tror** att ungdomarna tycker så blir det nog ofta att de går till sig själva och vad de vill. En arbetsgivare har erfarenhet och kunskap som gör att de vill ha eget ansvar i sitt arbete. Eleverna är unga och har ingen arbetslivserfarenhet och kanske känner att de inte är mogna för eget ansvar ännu. Det är även en mycket individuell känsla. De arbetsgivare jag talade med sa att en del vill ha ansvar. När de får eget ansvar så klarar de inte av det. Det är bra om ansvarsdelen kommer i små steg. Det är inte så stor prestigeförlust om man måste backa ett litet steg för att man inte klarade av ansvaret om förändringarna sker i små steg. Om man jämför med Anna Kajsons undersökning från 1990-talet så var det en större andel som då tyckte det var ”viktig” eller ”mycket viktigt” med eget ansvar.

Vidareutbildning

Drygt var tionde elev anser att det är ”inte viktigt” att kunna vidareutbilda sig inom sitt yrke. Arbetsgivarna tror i högre utsträckning att de vill vidareutbilda sig. Här tror jag det låga viljan att vilja vidareutbilda sig beror på att ungdomarna har gått tolv år i skolan och helt enkelt är skoltrötta. De vill ut och arbeta. De är kanske heller inte helt säkra på sitt yrkesval. Vet de överhuvudtaget om vilka möjligheter det finns att vidareutbilda sig? Hos arbetsgivarna finns nog en önskan att de ska läsa vidare. Den äldre generationen vet att det är viktigt att vidareutbilda sig.

Examensarbetets starka och svaga sidor

I Sverige finns ca 29 gymnasieskolor med jordbruksinriktning. I undersökningen är bara 14 skolor med. Jag valde att bara arbeta med skolor som jag fick ett snabbt positivt gensvar ifrån och fick ändå ihop 167 svarsenkäter vilket man får anse är ganska bra. Naturligtvis ger ett större svarsmaterial en större säkerhet i svaren men inom ramen för 5 poängs examensarbete kan man inte lägga alltför mycket tid på att jaga lärare som kan hjälpa till med enkäten på skolorna.

Antalet intervjuade bönder är lågt och svaren kan därför vara missvisande. Jag tror inte det hade blivit bättre att skicka ut enkäter till bönder och bett dem fylla i enkäten och skicka den tillbaka till mig. Jag tror svarsfrekvensen från dem hade blivit mycket låg. De arbetsgivare som blev intervjuade fick jag en givande diskussion med. Jag tror därför mer på den metoden att få svar men den är tidskrävande. Svaren är på ett sätt säkrare då man också kan svara på de frågor den intervjuade har om enkätfrågorna. Det måste dock vara samma person som gör muntliga intervjuer.

Slutord

Jag har lärt mig att det är svårt att göra en bra enkät. Det som kan tyckas vara självklart för mig upplevs på ett helt annat sätt av dem som intervjuas och svaren blir kanske inte som man tänkt sig. T ex fick jag, trots att jag bett om **ett** svar på alla frågorna på flera ställen många svar. Det gällde särskilt intressefrågorna.

Lantbruket har en längre tid haft en dålig klang på arbetsmarknaden. Många gånger upplever jag det som att det är lantbrukarna själva som klagat mest. Den lantbrukare som är nöjd och stolt får inte visa det. Det tillhör nästan "bondekåren" att det ska gnällas! Det ger inga nya lantbrukare. Med den här enkäten så har jag visat att ungdomarna som kommer ut i arbetslivet på lantbruken är stolta över sitt yrkesval.

6. REFERENSER

Skriftliga

Bruzelius, L H & Skärsvad, P-H 2004 *Integrerad organisationslära*
Studentlitteratur, Lund ISBN 91-44-03394-x

Ingvarsson T. 2002 *Var blir naturbrukseleven av?* Examensarbete på
Lantmästarprogrammet vid Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Davidsson, K; Land Lantbruk nummer 13 den 24 mars 2005. "Hästtjejen Caroline fick
fast jobb som djurskötare"

Stål, H; Ena/Håbotidningen 2 mars, 2005. "Unga lantbrukare ser ljus på framtiden"

Muntliga

Kajson, A; Kajson Agri Konsult. Personlig kontakt i mars 2004

Kolstrup, C; Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp personlig kontakt i mars 2005

5 Vilket ämne intresserar dig mest?

- Mjolkproduktion
- Grisproduktion
- Hästar
- Smådjur
- Växtodling
- Livsmedelsförädling /försäljning
- Landsbygdsturism
- Annat, ange vad
-

6 Inom vilket område tänker du söka arbete?

(välj ett alternativ från primärprod och ett från sekundärprod.)

<u>Primärprod</u>	<u>Sekundärprod.</u>
Mjolk	Djurskötare
Kött	Förädling
Växtodling	Rådgivare
Ägg/ kyckling prod.	Säljare av lantbruksprodukter
Svin	Egenföretagare
Annat, ange vad	Annat, ange vad
_____.	_____.

7 Tänker du läsa vidare

- Ja
- Nej

Om Ja ange till vad

- Lantmästare
- Agronom
- Annat, ange vad _____.

8 Hur viktig är lönen i ditt kommande arbete?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

9 Hur viktigt är att du har ett omväxlande arbete?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

10 Hur viktigt är det att du får arbeta självständigt?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

11 Hur viktigt är det för dig att Du får ta eget ansvar i arbetet?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

12 Hur viktigt är det att du trivs med dina arbetskamrater?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

13 Hur viktigt är det att Du har möjlighet att påverka ditt arbete?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

14 Hur viktig är din arbets miljö?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

15 Hur viktigt är det att kunna vidareutbilda sig inom ditt yrke?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

16 Vad är mest betydelsefullt på ditt arbete?

Rangordna 1= minst viktigt 5= mest viktigt

- Att jag trivs på arbetet
- Att jag har bra arbetsschema
- Att arbetsgivaren är noga med och tänker på säkerheten
- Att chefen / arbetsgivaren är rättvis och bra att prata med
- Annat, ange vad! _____.

17 Vilken status anser Du att djurskötarjobb har?

- Hög
- Medel
- Låg

18 Motivera varför du tycker att djurskötarjobbet har den status du angett i fråga 16.

19 Vad är största fördelen med ett djurskötarjobb?

Rangordna 1= ingen fördel 6= största fördelen

- Arbeta med djur
- Bra lön
- Fysiskt arbete
- Självständigt
- Ordnad arbetstid
- Annat, ange vad _____.

20 Vad är största nackdelen med djurskötarjobb?

Rangordna 1= minst nackdel 8= störst nackdel

- Slitsamt
- Lukt
- Buller
- Ej utvecklande
- Enformigt
- Arbetsmiljön
- Dålig lön
- Annat, ange vad _____.

Tack för hjälpen!!

7.2 ENKÄT TILL LANTBRUKARE

Enkät jag använde vid telefonintervjuer av arbetsgivare.

Frågorna 1-8 endast ett kryss per fråga!

1 Hur viktig tror ungdomarna tycker att lönen är i sitt kommande arbete?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

2 Hur viktigt tror du att ungdomarna tycker att de har ett omväxlande arbete?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

3 Hur viktigt tror du ungdomarna tycker det är att de får arbeta självständigt?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

4 Hur viktigt tror du det är för ungdomarna att de får ta eget ansvar i arbetet?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

5 Hur viktigt tror du det är för ungdomarna att de trivs med sina arbetskamrater?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

6 Hur viktigt tror du det är för ungdomarna att de har möjlighet att påverka sitt arbete?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

7 Hur viktig tror du ungdomarna tycker att arbetsmiljön är?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

8 Hur viktigt tror du ungdomarna tycker det är att kunna vidareutbilda sig inom sitt yrke?

- Inte viktig
- Ganska viktig
- Viktig
- Mycket viktig

9 Vad tror du ungdomarna tycker är mest betydelsefullt på sitt arbete?

Rangordna 1= minst viktigt 5= mest viktigt

- Att jag trivs på arbetet
- Att jag har bra arbetsschema
- Att arbetsgivaren är noga med och tänker på säkerheten
- Att chefen/arbetsgivaren är rättvis och bra att prata med
- Annat, ange vad! _____.

10 a Vilken status tror du ungdomarna anser att djurskötarjobb har?

..... Hög
 Medel
 Låg

b Motivera gärna!

11 Vad tror du ungdomarna tycker är största fördelen med ett djurskötarjobb?

Rangordna 1= ingen fördel 6= största fördelen

..... Arbeta med djur
 Bra lön
 Fysiskt arbete
 Självständigt
 Ordnad arbetstid
 Annat, ange vad _____.

12 Vad tror du ungdomarna tycker är största nackdelen med djurskötarjobb?

Rangordna 1= minst nackdel 8= störst nackdel

..... Slitsamt
 Lukt
 Buller
 Ej utvecklande
 Enformigt
 Arbetsmiljön
 Dålig lön
 Annat, ange vad _____.

Tack för hjälpen!!